

Lovforslag nr. L 205. Fremsat den 24. marts 1999 af forskningsministeren (Jan Trøjborg)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om universiteter m.fl.

(universitetsloven)

§ 1

I lov om universiteter m.fl. (universitetsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 334 af 27. maj 1993 som ændret ved lov nr. 1048 af 23. december 1998, foretages følgende ændringer:

1. I § 2 indsættes efter *stk. 2* som nyt stykke:

»*Stk. 3.* Forskningsministeren kan indgå samlede aftaler med en institution om målene for dens virksomhed og udvikling, hvori der kan indgås aftale mellem undervisningsministeren og institutionen om udviklingen på uddannelsesområdet.«

Stk. 3 - 4 bliver herefter *stk. 4 - 5*.

2. I § 3, *stk. 2, nr. 3*, indsættes efter *2. pkt.*:

»Valggruppen for heltidsansatte videnskabelige medarbejdere skal omfatte de Ph.D.-stipendiater, der er fuldtidsansat på institutionen.«

3. I § 3, *stk. 2*, indsættes som *nr. 4*:

»4) Forslag til aftaler, jf. § 2, *stk. 3*.«

4. I § 3, *stk. 4, nr. 2, 1. pkt.*, ændres »Forskningspolitisk Råd« til: »Danmarks Forskningsråd«.

5. I § 4, *stk. 4*, udgår i *3. pkt.*: »dog således at de videnskabelige medarbejders stemmeandel udgør mindst 50 pct.«, og efter *3. pkt.* indsættes: »De videnskabelige medarbejders stemmean-

del skal mindst udgøre 50 pct. De studerendes stemmer vægter med 25 pct.«.

6. I § 5, *stk. 5, nr. 2, 1. pkt.*, ændres »forskningsrådet« til: »det statslige forskningsråd«.

7. I § 6, *stk. 3*, udgår i *3. pkt.*: »dog således at de videnskabelige medarbejders stemmeandel udgør mindst 50 pct.«, og efter *3. pkt.* indsættes: »De videnskabelige medarbejders stemmeandel skal mindst udgøre 50 pct. De studerendes stemmer vægter med 25 pct.«.

8. I § 7, *stk. 5*, ændres »3« til: »4«.

9. I § 7, *stk. 5*, indsættes som *nr. 4*:

»4) 1 medlem vælges af og blandt de studerende.«.

10. I § 7, *stk. 6*, ændres »6« til: »8«.

11. I § 7, *stk. 8*, ændres »2/3« til: »3/4«.

12. I § 8, *stk. 2*, indsættes efter *1. pkt.*:

»Hvis der nedsættes studienævn for forskeruddannelsen, regnes Ph.D.-stipendiater, der er fuldtidsansat på institutionen, i denne sammenhæng for Ph.D.-studerende.«.

13. I § 8, *stk. 2*, indsættes som *6. pkt.*:

»Studienævnet vælger af sin midte blandt de studerende en næstformand.«.

14. I § 12 indsættes som *stk. 3*:

»*Stk. 3.* Forskningsministeren kan i forbindelse med et samarbejde mellem institutioner omfattet af loven eller mellem institutioner omfattet af loven og andre forskningsinstitutioner god-

kende undtagelser fra lovens bestemmelser og fastsætte særlige regler herfor efter indstilling fra de berørte institutioner. For sektorforskningsinstitutioners vedkommende sker godkendelsen efter forhandling med vedkommende minister. Tilsvarende gælder for godkendelse af sammenlægning af institutioner omfattet af lo-

ven eller sammenlægning af institutioner omfattet af loven og andre forskningsinstitutioner.«.

§ 2

Loven træder i kraft den 1. juli 1999

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Lovforslagets formål og baggrund

Universitetsloven har nu fungeret i 6 år, og universiteterne har omstillet sig til den nye struktur. Tiden er således endnu ikke inde til at foretage en egentlig generel revision af loven, men på visse punkter har det vist sig hensigtsmæssigt at foretage justeringer for at imødekomme den udvikling, der har været, og for at gøre det muligt for universiteterne at fortsætte den dynamiske udvikling. Navnlig har universitetsloven vist sig at være for fokuseret på en entydig model for universiteternes interne styrelse uden tilstrækkelig hensyntagen til de enkelte institutioners forskellighed. Stort set alle institutioner har således søgt og fået dispensationer fra lovens styrelsesregler enten for hele institutionen eller for forskellige centerdannelser. Der er derfor behov for et opgør med tanken om en entydig måde at organisere et universitet på. Lovforslaget lægger op til et paradigmaskifte, hvor universiteterne får fuld frihed til at indrette sig efter egne ønsker og behov, under forudsætning af at der fortsat er medarbejder- og studenterindflydelse, en ansvarlig forvaltning og en målrettet strategi for universitetets faglige udvikling og bidrag til forskning, uddannelse og samfundet i øvrigt. Rammerne herfor opstilles for og i en dialog med det enkelte universitet i form af en udviklingskontrakt.

Lovforslaget handler derfor primært om udviklingskontrakter som nyt dialogbaseret styringskoncept imellem ministerium og universitet, men der er også behov for visse andre justeringer. Lovforslaget drejer sig om 1) udviklingskontrakter, 2) øget studenterindflydelse, 3) Ph.D.-stipendiater samt 4) forpligtende samarbejde/sammenlægning.

Punkterne 1 og 4 om udviklingskontrakter og forpligtende samarbejde/sammenlægning er opfølgning på Universitets- og forskningspolitisk redegørelse, jf. Folketingstidende FF 1998/99, side 2760, punkt 2 om øget studenterindflydelse er opfølgning på Redegørelsen om det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet, jf. Folketingstidende FF 1997/98, side 2727,

og punkt 3 om Ph.D.-stipendiater er opfølgning på lov nr. 1117 af 29. december 1997 om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte og lov om statsgaranterede studielån og opfølgning på »Aftale om lønnede Ph.D.-stipendiater af 25. november 1997 mellem Finansministeriet og Akademikernes Centralorganisation«.

Betegnelsen »universiteter« er brugt som en samlet betegnelse for de institutioner, der er omfattet af lov nr. 1089 af 23. december 1992 om universiteter m.fl. (universitetsloven).

Udviklingskontrakter

Formålet med udviklingskontrakterne er at understøtte universiteternes ambitionsniveau på alle væsentlige områder kombineret med en frihed til intern omstilling. Dette tænkes opnået ved, at universiteterne formulerer deres mål og satsningsområder i form af en udviklingskontrakt med forskningsministeren, hvori indgår kontrakt mellem undervisningsministeren og et universitet om uddannelsesområdet, sådan at muligheder og forventninger på forhånd er afstemt. Udviklingskontrakterne vil gøre universiteternes mål mere konkrete og operationelle. Målene fastsættes i en dialog mellem den pågældende minister og hvert enkelt universitet, og aftaleformen er valgt som ramme for at give den fornødne fleksibilitet.

Denne klargøring af målene vil gøre det muligt mere åbent at debattere universiteternes opgaver og forpligtelser på forskningsområdet, på uddannelsesområdet og over for samfundet. På denne måde vil universiteternes store indsats bedre kunne synliggøres.

Det enkelte universitets strategiplan indgår som et centralt element i det faglige grundlag for udviklingskontrakten. Strategiplanen skal gøres forpligtende, idet der i tilknytning til denne opstilles mål og midler for udviklingen inden for kontraktperioden.

Der lægges vægt på, at alle personalegrupper og de studerende inddrages i processen med at formulere og drøfte mål og strategier først og fremmest gennem arbejdet i de kollegiale organer.

Som nyt styringsinstrument af statsinstitutioner har en række ministerier valgt at benytte kontrakter som instrument, jf. Økonomistyrelsens vejledning i resultatkontrakter fra 1996. Forskningsministeren og undervisningsministeren ønsker at overføre dette styringsinstrument til universitetsområdet.

Kontrakter skal stimulere til fornyelse, omstilling, klare prioriteringer, udadventet samarbejde, hævet ambitionsniveau og synliggørelse af mål og resultater. Kontrakterne handler derimod ikke om at fastlægge de resultater, der skal komme ud af forskningen og undervisningen. Universiteternes grundlæggende forsknings- og metodefrihed skal bevares.

Da ordet »kontrakt« imidlertid formueretligt forstås som et gensidigt forpligtende aftaleretligt forhold, har man i lovteksten foreslået det bredere begreb »aftale«, der også dækker aftaler på det offentligtretlige område.

Kontrakterne vil blive udarbejdet i løbet af 1999, og de vil normalt være 4-årige.

Det vil være muligt at revidere kontrakterne i tilfælde af væsentlige ændringer i det grundlag – herunder f.eks. væsentlige ændringer i det økonomiske grundlag – som kontrakterne er indgået på.

Det skal være frivilligt for institutionerne at indgå en udviklingskontrakt. Men indgåelse af en udviklingskontrakt vil normalt være en forudsætning for, at institutionen vil få godkendt en fravigelse fra universitetslovens regler om intern styring i henhold til den gældende lovs § 12 og derved få frihed til at indrette den interne styring efter individuelle behov. Udviklingskontrakten bliver på denne måde samtidig et tilbud til universiteterne om »frikommuneforsøg«. I forbindelse med udviklingskontrakten vil det enkelte universitet kunne indrette sig på egne præmisser og afprøve nye styrelses- og ledelsesformer, f.eks. kan konsistorium afprøve ordninger med ansatte ledere med egne resultatforpligtelser i en »direktørkontrakt«.

Øget studenterindflydelse

Der har i de seneste år været en øget debat – også internationalt – om demokrati i uddannelserne. Debatten skal bl.a. ses i lyset af, at de uddannelsessøgende gennem øget medindflydelse og dermed øget medansvar vil kunne bidrage til en kvalificering af det fremtidige demokratiske samfund. I Danmark indgår det i regeringens ungdomspolitik, der er fulgt op af Redegørelsen fra november 1997 om det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet. Redegørelsen indeholder nogle forslag til nye regler på universitetsområdet og er udtryk for de studerendes egne ønsker om øgede muligheder for at få indflydelse på og påtage sig et ansvar for deres uddannelsessted. På universitetsområ-

det har det ikke været hensigten at ændre lovens ledelsesstruktur. Efter nærmere forhandling med de studerendes organisationer foreslås det, at de studerendes indflydelse på rektor- og dekanvalget fastsættes til 25 pct., og at næstformanden i studienævnet skal være en studerende. Endvidere foreslås, at de studerende sikres medlemskab af institutbestyrelsen. Disse ændringer er en videreførelse og tydeliggørelse af behovet for at inddrage de studerende som ansvarlige medspillere.

Ph.D.-stipendiater

Indtil vedtagelsen af universitetsloven og Ph.D.-reformen i 1992 var ordningen den, at Ph.D.-studerende, der var ansat som lønmodtagere ved det pågældende universitet, indgik i valggruppen af heltidsansatte videnskabelige medarbejdere. Som en konsekvens af Ph.D.-reformen, hvorefter de Ph.D.-studerende skulle gennemføre et formaliseret forskeruddannelsesforløb som led i erhvervelsen af Ph.D.-graden, og hvor dækningen af de studerendes leveomkostninger blev omgivet til statens uddannelsesstøtte, valgte man i universitetsloven at lade de Ph.D.-studerende samlet indgå i valggruppen af studerende.

Som følge af de problemer af arbejdsmarkeds- og aftalemæssig karakter som uddannelsesstøtteordningen gav anledning til, blev der mellem Finansministeriet og Akademikernes Centralorganisation i 1997 indgået en aftale om lønede Ph.D.-stipendiater, hvorefter de Ph.D.-studerende med stipendium og opnået kandidatgrad fremover fik lønmodtagerstatus. Aftalen indebærer, at alle statslige institutioner, som deltager i forskeruddannelsen, kan oprette lønede Ph.D.-stipendier. Arbejdsgiver for stipendiaten er den institution, som har udstedt ansættelsesbrevet.

Som en konsekvens heraf foreslås det, at lønede Ph.D.-stipendiater, som er fuldtidsansat på universiteterne, overgår til valggruppen for heltidsansatte videnskabelige medarbejdere, sådan at de også på dette punkt får samme retsstilling som tidligere. For Ph.D.-studerende, der er deltidsansatte ved institutionen, kan institutionen bestemme, at de skal indgå i gruppen af videnskabelige medarbejdere, jf. § 3, stk. 2, nr. 3.

Øvrige Ph.D.-studerende, som f.eks. har lønnet Ph.D.-stipendium fra en sektorforskningsinstitution eller har ansættelse på et hospital eller i den private sektor, indgår ikke i denne valggruppe, da de ikke er ansat ved universitetet. Disse Ph.D.-studerende og Ph.D.-studerende, som ikke har opnået kandidatgrad og lønnet stipendium, forbliver i valggruppen af studerende.

Det er således kun Ph.D.-stipendiater, der er fuldtidsansatte på universitetet, som er omfattet af valg-

gruppen for de videnskabelige medarbejdere, jf. dog nr. 12. Øvrige Ph.D.-studerende er som udgangspunkt omfattet af valggruppen for de studerende. Man har i lovforslaget valgt formuleringen »Ph.D.-stipendiat, der er fuldtidsansat på universitetet« for at kunne adskille dem fra den gældende lovteksts brug af ordene »studerende« og »Ph.D.-studerende«.

Forpligtende samarbejde/sammenlægning

De samarbejder og sammenlægninger, der er sket i de senere år på dette område, har navnlig haft fokus på uddannelsesområdet, således at tyngdepunktet har været en uddannelsesmæssig synergieffekt, eksempelvis Syddansk Universitet.

Der er dog etableret forpligtende samarbejder på forskningsområdet, f.eks. etableringen af Geocenter mellem Danmarks Geologiske Undersøgelse (GEUS) og en række institutter under Naturvidenskabeligt Fakultet på Københavns Universitet, og det center, der er ved at blive etableret mellem Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og Forskningscenter for Skov og Landskab. Desuden er de to sektorforskningsinstitutioner – Statens Husdyrbrugsforsøg og Statens Planteavlsvforsøg - blevet sammenlagt til Danmarks Jordbrugsforskning.

Sådan samarbejder og sammenlægninger skal fortsat være frivillige for institutionerne.

Den gældende dispensationsbestemmelse i § 12 tilgodeser ikke i tilstrækkelig grad universiteternes mulighed for at indgå i forpligtende samarbejder og sammenlægninger på tværs af institutionelle grænser, f.eks. mellem et universitet og en sektorforskningsinstitution. Behovet herfor er stigende. Der er også et stigende behov for at lette samarbejdsmulighederne internationalt, f.eks. mellem danske og svenske forskningsinstitutioner i Øresundsregionen. Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole undersøger for tiden sammen med Sveriges Landbrugsuniversitet mulighederne for at lave en fælles hortonomuddannelse.

Der er derfor behov for at understøtte denne mulighed, således at der kan skabes stærke forskningsmiljøer og samtidig opnås en optimal udnyttelse af de danske forskningsressourcer. Med den foreslåede formulering vil der være mulighed for at opnå disse mål og for at indgå i samarbejder med universiteterne i Øresundsregionen. For sektorforskningsinstitutioner sker godkendelsen efter forhandling med vedkommende minister. Tilsvarende vil godkendelsen af uddannelsessamarbejder ske efter forhandling med undervisningsministeren.

Ved en egentlig sammenlægning er der en række forhold, der skal tilgodeses, herunder sikring af, at

ressortministeren for en sektorforskningsinstitution fortsat kan få udført sine myndighedsopgaver. Det svarer til den konstruktion, man har i dag for de Retsmedicinske Institutter ved Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet, idet institutterne foretager myndighedsopgaver i form af retsmedicinske undersøgelser m.v. for retsvæsenet samt varetager de traditionelle universitetsopgaver inden for forskning og undervisning. Tilsvarende udfører universiteterne i dag rekvireret forskning for myndighed og erhvervsliv, der helt svarer til de udredningsopgaver m.v., som sektorforskningsinstitutionerne varetager i dag.

Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget har ingen økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget har ingen økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet.

Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ingen administrative konsekvenser for borgerne.

Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

Høring

Forslaget har været til høring hos:

Ministerier

Arbejdsministeriet
By- og Boligministeriet
Finansministeriet
Forsvarsministeriet
Justitsministeriet
Kulturministeriet
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Miljø- og Energiministeriet
Socialministeriet
Sundhedsministeriet
Udenrigsministeriet
Undervisningsministeriet

Universitetslovsinstitutioner

Københavns Universitet
 Aarhus Universitet
 Syddansk Universitet
 Aalborg Universitet
 Roskilde Universitetscenter
 Danmarks Tekniske Universitet
 Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole
 Danmarks Farmaceutiske Højskole
 Handelshøjskolen i København
 Handelshøjskolen i Århus
 Danmarks Lærerhøjskole

Forskningsrådgivende organer

Danmarks Forskningsråd
 Forskningsforum
 Statens Humanistiske Forskningsråd
 Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
 Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd
 Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
 Statens Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd
 Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd
 Samfundsuddannelsesrådet
 Sundhedsuddannelsesrådet
 Teknisk Uddannelsesråd
 Naturvidenskabeligt Uddannelsesråd
 Humanistisk Uddannelsesråd

Andre

Rektorkollegiet
 Sektorforskningens Direktørkollegium
 Akademikernes Centralorganisation
 Dansk Arbejdsgiverforening
 Landsorganisationen i Danmark
 Landbrugsrådet
 Dansk Industri
 Dansk Metalarbejderforbund
 Teknologirådet
 Akademiet for de Tekniske Videnskaber
 Danmarks Grundforskningsfond
 Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
 Danske Studerendes Fællesråd
 Landssammenslutningen af Moderate Studenter
 Analyseinstitut for Forskning
 Bornholms Forskningscenter
 Center for Freds- og Konfliktforskning
 Center for IT-Forskning
 Center for Sprogteknologi
 Dansk Polarcenter
 Dansk Rumforskningsinstitut
 Det Danske Center for Menneskerettigheder
 Forskningscenter Risø
 Forskningscentret ved Hørsholm
 Institut for grænseregionsforskning

Vurdering af konsekvenser af lovforslag

	Positive konsekvenser/mindreudgifter (hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

*Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser**Til §1*

Til nr. 1

Formålet med udviklingskontrakterne er at understøtte universiteternes ambitionsniveau på alle væsentlige områder kombineret med en frihed til intern omstilling.

Forskningsministeren indgår samlede udviklingskontrakter med universiteterne, hvori indgår kontrakter mellem undervisningsministeren og universitetet om uddannelsesområdet.

Det er karakteristisk for resultatkontrakter i staten – og tilsvarende for udviklingskontrakterne:

At der ikke er tale om kontrakter i juridisk forstand men om udveksling af hensigtserklæringer mellem en institution og en minister.

At kontraktens vilkår kan fraviges ensidigt af ministeren inden for de rammer, der gælder for ministerens instruktionsbeføjelser og tilsynsmyndighed i forhold til institutionen. På universitetsområdet vil det derfor kun kunne ske med respekt for universiteternes selvstyre.

At de økonomiske forudsætninger for kontrakten kan ændres på de årlige finanslove.

Kontrakterne kan endvidere bruges som et alternativ til regelfastsættelse efter § 2, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnittet om udviklingskontrakter og til Universitets- og forskningspolitisk redegørelse af december 1998, jf. Folketingstidende FF 1998/99, side 2760.

Til nr. 2

I dag hører Ph.D.-studerende i alle relationer til studentergruppen bl.a. ud fra den betragtning, at hovedparten fik uddannelsesstøtte. Som konsekvens af, at Ph.D.-studerende med stipendium og opnået kandidatgrad nu har fået lønmodtagerstatus, foreslås, at disse, når de er fuldtidsansatte, overgår til valggruppen for heltidsansatte videnskabelige medarbejdere, jf. dog nr. 12.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnittet om Ph.D.-stipendiater.

Til nr. 3

Konsistorium skal godkende rektors forslag til udviklingskontrakter.

Til nr. 4

Forslaget er en konsekvens af § 1 i lov om forskningsrådgivning m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 676 af 19. august 1997.

Til nr. 5

I dag foretages vægtningen i forhold til antallet af stemmeberettigede, hvilket betyder, at der skal være 100 % valgdeltagelse blandt de studerende for at opnå 25 pct. indflydelse.

De studerende sikres 25 pct. indflydelse på valget, uanset hvor mange studerende der stemmer. Dette skal ses i sammenhæng med den generelt meget lave stemmeprocent blandt studerende.

Til nr. 6

Se bemærkningerne til nr. 4.

Til nr. 7

Se bemærkningerne til nr. 5.

Til nr. 8 - 11

Ved lov nr. 1089 af 23. december 1992 om universiteter m.fl. (universitetsloven) var begrundelsen for, at de studerende fik mulighed for at deltage som observatører i institutbestyrelser, at uddannelserne ikke nødvendigvis var tilknyttet et enkelt institut. Rekvirentmodellen i § 8, stk. 7, gav studielederen mulighed for frit at kunne bestemme, hvorfra undervisningen skulle rekvireres. Forslagets § 1, nr. 9, sikrer de studerende et egentligt medlemskab af institutbestyrelsen. Afgrænsningen af, hvilke studerende der får stemmeret til en bestemt institutbestyrelse, bliver et statutanliggende. Afgrænsningen må bero på en konkret vurdering i de enkelte tilfælde, idet der ikke er nogen direkte sammenhæng mellem institutorganisering og opdelingen på uddannelser.

§1, nr. 8, 10 og 11, er konsekvensændringer af nr. 9.

Til nr. 12

I den gældende lov gav man som noget nyt mulighed for at oprette studienævn for Ph.D.-uddannelsen på linie med studienævn for bachelor- og kandidatuddannelser. Hvis der oprettes et sådant studienævn, regnes Ph.D.-stipendiater, der er fuldtidsansat på institutionen, i den forbindelse for studerende og ikke som i øvrigt i lovforslaget for heltidsansatte videnskabelige medarbejdere.

Til nr. 13

I dag er der ikke regler om valg af næstformand.

Forslaget sikrer, at de studerende får næstformandsposten i studienævnet. Næstformanden er stedfortrædende for formanden som mødeleder i forbindelse med studienævnsmøder.

Næstformandsposten indeholder ikke studielederkompetence iøvrigt.

Til nr. 14

Den gældende lovs § 12 giver mulighed for, at et universitet kan indgå samarbejder med andre institutioner, og at ministeren i den forbindelse kan godkende fravigelser fra lovens regler. Andre love, der regulerer forskningsinstitutioner, f.eks. sektorforskningsloven, giver ikke tilsvarende muligheder. Samarbejderne har derfor taget udgangspunkt i universiteternes forhold.

Universiteterne og andre forskningsinstitutioner er vidt forskellige i opgaveløsning, organisation og størrelse. Med udvidelsen af den gældende § 12 med denne bestemmelse er der nu mulighed for mange forskellige modeller for samarbejde og sammenlægning, ikke kun mellem to universiteter men også mellem et universitet og en anden forskningsinstitution som f.eks. en sektorforskningsinstitution eller en forskningsinstitution i Øresundsregionen. Forskningsinstitutionerne skal i denne sammenhæng forstås bredt. Der kan således også være mulighed for et samarbejde mellem et universitet og et universitetshospital.

I praksis kan man nok forestille sig, at de involverede institutioner i begyndelsen vil foretrække et mere løst samarbejde, som kan udvikles hen ad vejen, f.eks. over fælles ledelsesmodeller til egentlige fusioner. Ved en egentlig sammenlægning tager bestemmelsen højde for, at der er række forhold, der skal tilgodeses,

herunder f. eks. sikring af, at ressortministeren for en sektorforskningsinstitution fortsat kan få udført sine myndighedsopgaver. Sammenlægning vil herefter kunne ske administrativt, hvis der ikke er økonomiske konsekvenser, der forudsætter de bevilgende myndigheders godkendelse.

Forslaget tager også højde for behovet for at kunne fastsætte mindretals-garantier af hensyn til den »lille« part i et samarbejde, f.eks. kan der efter en fusion mellem en stor og en lille institution fortsat være behov for at sikre en minimumsrepræsentation fra den lille part i fusionen.

Forslaget indebærer ikke, at alle universiteternes forskellige eksterne samarbejdsaftaler skal godkendes af forskningsministeren. Det er kun sådanne aftaler, der kræver dispensation fra lovens regler, der vil skulle godkendes af ministeren, f.eks. hvor der skal oprettes fælles styrende organer for et samarbejde mellem et universitetsinstitut og en sektorforskningsinstitution.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnittet om samarbejde/sammenlægning.

Til § 2

Loven træder i kraft den 1. juli 1999.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

§ 2. Undervisningsministeren fastsætter regler om uddannelserne og om adgang til uddannelserne.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om:

- 1) Kvalitetskontrol, herunder censorinstitutionen.
- 2) Erhvervelse af doktorgrader.
- 3) Ansættelse af lærere og videnskabelige medarbejdere.
- 4) Klager til institutionen fra de studerende, herunder om klagefrist, i forbindelse med eksaminer og prøver.
- 5) Tilskud og lokaler til de studerendes organisationer. Tilskud gives på grundlag af studentergruppernes andel af de samlede afgivne studenterstemmer til valg til konsistorium.

Stk. 3. Før undervisningsministeren fastsætter regler i henhold til stk. 1 og 2, skal de institutioner, der er berørt af reglerne, have lejlighed til at udtale sig, hvis forslagene ikke hidrører fra disse.

Stk. 4. Undervisningsministeren kan begrænse en institutions udbud af og optagelse til uddannelser, hvis uddannelsernes kvalitet og faglige niveau ikke svarer til kravene i uddannelsesreglerne, jf. stk. 1.

Lovforslaget

§ 1

I lov om universiteter m.fl. (universitetsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 334 af 27. maj 1993 som ændret ved lov nr. 1048 af 23. december 1998, foretages følgende ændringer:
1. I § 2 indsættes efter *stk. 2* som nyt stykke:

»Stk. 3. Forskningsministeren kan indgå samlede aftaler med en institution om målene for dens virksomhed og udvikling, hvori der kan indgås aftale mellem undervisningsministeren og institutionen om udviklingen på uddannelsesområdet.«.

Stk. 3 - 4 bliver herefter stk. 4 - 5

*Gældende formulering**Lovforslaget*

§ 3. Konsistorium er institutionens øverste kollegiale organ. Konsistorium varetager institutionens interesser som uddannelses- og forskningsinstitution og fastlægger retningslinjer for dens langsigtede virksomhed og udvikling.

Stk. 2. Konsistorium godkender:

- 1) Institutionens organisation, herunder fakultets- og institutstrukturen.
- 2) Institutionens budget.
- 3) Forslag til statut. I statuten fastsættes de nærmere regler om institutionens styrelse, de kollegiale organers virksomhed, regler om valg m.v. Valgmåderne skal fastsættes med henblik på at sikre en rimelig repræsentation af mindretalsgrupper. Hvis det i statuten fastlægges, at deltidsansatte medarbejdere har stemmeret og er valgbare til konsistorium og fakultetsråd, kan det samtidig besluttes, at Ph.D.-studerende i denne relation er at betragte som deltidsansatte. Statuten godkendes af undervisningsministeren.

Stk. 3. Konsistorium har i øvrigt ret til at udtale sig i alle sager af væsentlig betydning for institutionens organisation og virksomhed og har pligt til at drøfte de forhold, rektor forelægger.

Stk. 4. Konsistorium, der består af 1 formand og 14 medlemmer, sammensættes på følgende måde:

- 1) Rektor er født formand.
- 2) 2 udefra kommende medlemmer, som udpeges af henholdsvis Forskningspolitisk Råd og af formændene for uddannelsesrådene. Medlemmerne skal være sagkyndige i spørgsmål vedrørende forskning og højere uddannelser.
- 3) 5 medlemmer som repræsentanter for ledelsen. Dekaner er, hvor sådanne findes, fødte medlemmer på ledelsessiden.
- 4) 2 medlemmer som repræsentanter for de videnskabelige medarbejdere og lærere.
- 5) 2 medlemmer som repræsentanter for det teknisk-administrative personale.

2. I § 3, stk. 2, nr. 3, indsættes efter 2. pkt.:

»Valggruppen for heltidsansatte videnskabelige medarbejdere skal omfatte de Ph.D.-stipendiater, der er fuldtidsansat på institutionen.«

3. I § 3, stk. 2, indsættes som nr. 4:

»4) Forslag til aftaler, jf. § 2, stk. 3.«

4. I § 3, stk. 4, nr. 2, 1. pkt., ændres »Forskningspolitisk Råd« til: »Danmarks Forskningsråd«.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

- 6) 3 medlemmer som repræsentanter for de studerende.

Stk. 5. Ved stemmelighed er formandens stemme udslaggivende.

§ 4. Hver institution ledes af en rektor. Denne træffer afgørelse i alle sager, jf. dog § 3, stk. 1 og 2, § 5, stk. 1 og 2, § 6, stk. 2, § 7, stk. 2 og 4, og § 8, stk. 4-6.

Stk. 2. Rektor fastsætter nærmere regler om disciplinære foranstaltninger over for de studerende.

Stk. 3. Rektor kan i særlige tilfælde og efter § 5, stk. 3, beslutte, at der inden valgperiodens udløb skal udskrives nyvalg til dekanhverv, fakultetsråd, institutbestyrelse og studienævn. Rektor kan endvidere i særlige tilfælde overtage konsistoriums, fakultetsråds, institutbestyrelses og studienævns opgaver, hvorved § 3, stk. 1 og 2, § 5, stk. 1 og 2, § 7, stk. 2, og § 8, stk. 4-6, fraviges.

Stk. 4. Rektor vælges blandt professorer og heltidsansatte lektorer. Valget sker efter regler, der fastsættes i statutten. Stemmeberettigede til rektorvalg er medarbejdere med hovedstilling på institutionen og studerende på institutionen i forholdet 3 til 1, dog således at de videnskabelige medarbejders stemmeandel udgør mindst 50 pct. Rektor vælges for en 4-årig periode. I statutten fastsættes, hvorvidt og hvor mange gange genvalg kan finde sted.

Stk. 5. Rektor udskriver inden valgperiodens udløb nyvalg til rektorhvervet, hvis alle øvrige medlemmer af konsistorium indstiller dette.

Stk. 6. Undervisningsministeren kan i særlige tilfælde beslutte, at der inden valgperiodens udløb skal udskrives nyvalg til rektorhvervet.

5. I § 4, stk. 4, udgår i 3. pkt.: »dog således at de videnskabelige medarbejders stemmeandel udgør mindst 50 pct.«, og efter 3. pkt. indsættes: » De videnskabelige medarbejders stemmeandel skal mindst udgøre 50 pct. De studerendes stemmer vægter med 25 pct.«

*Gældende formulering**Lovforslaget*

§ 5. Opdeles institutionen i flere hovedområder, vælges for hvert hovedområde et fakultetsråd, som varetager hovedområdets faglige interesser. Fakultetsrådet godkender hovedområdets udviklingsplan og budget inden for de rammer, konsistorium har fastlagt. Rådet har ret til at udtale sig i alle sager af væsentlig betydning for hovedområdet samt i sager, der vedrører forholdet mellem 2 eller flere faggrupper eller mellem institutter og studienævn inden for hovedområdet.

Stk. 2. Fakultetsrådet har i øvrigt følgende opgaver:

- 1) Godkendelse af studieordninger.
- 2) Nedsættelse af sagkyndige udvalg, der skal bedømme videnskabelige arbejder med henblik på erhvervelse af Ph.D.- og doktorgrader.
- 3) Tildeling af Ph.D.- og doktorgrader.
- 4) Indstilling til rektor om sammensætningen af sagkyndige udvalg, der skal bedømme ansøgere til videnskabelige stillinger.

Stk. 3. Hvis mindst 3/4 af fakultetsrådets medlemmer mener, at dekanen i væsentligt omfang ikke handler i overensstemmelse med de beslutninger, der er truffet efter stk. 1, kan det indstille til rektor, at dekanens hverv bringes til ophør.

Stk. 4. På institutioner, der udelukkende uddanner og forsker inden for ét hovedområde, varetages opgaverne af konsistorium.

Stk. 5. Fakultetsrådet, der består af en formand og indtil 14 medlemmer, sammensættes på følgende måde:

- 1) Dekanen er født formand.
- 2) 2 udefra kommende medlemmer, som skal udpeges af henholdsvis forskningsrådet og af uddannelsesrådet inden for hovedområdet. Medlemmerne skal være sagkyndige inden for det pågældende hovedområdes uddannelser og forskning.
- 3) Øvrige medlemmer skal være repræsentanter for de videnskabelige medarbejdere og lærere, repræsentanter for de teknisk-administrative medarbejdere og de studerende i forholdet 2 til 1 til 1.

Stk. 6. Ved stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende.

6. I § 5, stk. 5, nr. 2, i 1. pkt., ændres »forskningsrådet« til: »det statslige forskningsråd«.

Gældende formulering

§ 6. Ved institutioner med flere hovedområder, vælges en leder (dekan) for hvert hovedområde. Dekanen varetager efter bemyndigelse fra rektor og efter retningslinjer fastlagt af fakultetsrådet den daglige ledelse af hovedområdet.

Stk. 2. Dekanen kan i særlige tilfælde og efter §§ 7, stk. 8, og 8, stk. 8, beslutte, at der inden valgperiodens udløb skal udskrives nyvalg til institutleder- og studielederværet.

Stk. 3. Dekanen vælges blandt professorer og heltidsansatte lektorer ved hovedområdet. Valget sker efter regler, der fastsættes i statuten. Stemmeberettigede til dekanvalg er medarbejdere med hovedstilling på hovedområdet og studerende ved hovedområdet i forholdet 3 til 1, dog således at de videnskabelige medarbejders stemmeandel udgør mindst 50 pct. Dekanen vælges for en 4-årig periode. I statuten fastsættes, hvorvidt og hvor mange gange genvalg kan finde sted. Rektor godkender den valgte dekan.

§ 7. Forskning og aktiviteter i tilknytning hertil ved institutionen foregår normalt ved institutter. Ved hvert institut vælges en institutleder og en institutbestyrelse. Hvis der er færre end 10 videnskabelige medarbejdere på instituttet, kan valg af en institutbestyrelse undlades.

Stk. 2. Bestyrelsen fastlægger generelle retningslinjer for instituttets virksomhed og udvikling og godkender instituttets budget inden for de rammer, fakultetsrådet har fastlagt.

Stk. 3. Institutlederen varetager efter bemyndigelse fra rektor og efter retningslinjer fastlagt af bestyrelsen instituttets daglige ledelse, herunder planlægning og fordeling af arbejdsopgaver. Institutlederen kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver med respekt for deres frie valg af videnskabelige metoder.

Lovforslaget

7. I § 6, stk. 3, udgår i 3. pkt.: »dog således at de videnskabelige medarbejders stemmeandel udgør mindst 50 pct.«, og efter 3. pkt. indsættes: »De videnskabelige medarbejders stemmeandel skal mindst udgøre 50 pct. De studerendes stemmer vægter med 25 pct.«.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

Stk. 4. Institutlederen vælges blandt professorer og heltidsansatte lektorer ved instituttet for normalt 3 år med mulighed for genvalg. Institutlederen vælges af alle videnskabelige medarbejdere og de teknisk-administrative medarbejdere med hovedstilling ved instituttet dog således, at de videnskabelige medarbejders stemmeandel udgør mindst 50 pct. Dekanen godkender den valgte institutleder.

Stk. 5. Institutbestyrelsen, der består af en formand og 3 medlemmer, sammensættes på følgende måde:

- 1) Institutlederen er født formand.
- 2) 2 medlemmer vælges blandt professorer og heltidsansatte lektorer af instituttets videnskabelige medarbejdere med hovedstilling ved instituttet.
- 3) 1 medlem vælges af og blandt de teknisk-administrative medarbejdere.

Stk. 6. På institutter med 30 videnskabelige medarbejdere og derover kan institutbestyrelsen ud over formanden være på 6 medlemmer, der vælges og fordeles efter samme forholdstal som i stk. 5.

Stk. 7. Ved stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende.

Stk. 8. Hvis mindst 2/3 af institutbestyrelsens medlemmer mener, at institutlederen i væsentligt omfang ikke handler i overensstemmelse med de beslutninger, der er truffet efter stk. 2, kan den indstille til dekanen, at institutlederens hverv bringes til ophør.

8. I § 7, *stk. 5*, ændres »3« til: »4«.

9. I § 7, *stk. 5*, indsættes som *nr. 4*:

»4) 1 medlem vælges af og blandt de studerende.«.

10. I § 7, *stk. 6*, ændres »6« til: »8«.

11. I § 7, *stk. 8*, ændres »2/3« til: »3/4«.

Gældende formulering

§ 8. For hver uddannelse eller for flere uddannelser nedsættes et studienævn.

Stk. 2. Hvert studienævn består af et lige stort antal lærere og studerende, i alt højst 10. Lærerne vælges for 3 år ad gangen af og blandt de lærere, der underviser inden for det pågældende studienævns område. Mindst halvdelen af lærerne skal være heltidsansatte videnskabelige medarbejdere. De studerende vælges for 1 år ad gangen af og blandt de studerende, der studerer inden for det pågældende studienævns område. Studienævnet vælger af sin midte blandt de heltidsansatte videnskabelige medarbejdere en formand.

Stk. 3. Ved stemmelighed træffer fakultetsrådet afgørelsen.

Stk. 4. Studienævnet godkender undervisningsplanen, herunder rekvirering af undervisning, og udarbejder forslag til studieordning.

Stk. 5. Institutionen skal høre studienævnet om:

- 1) Forslag til uddannelsesbekendtgørelser.
- 2) Forslag til generelle regler for eksamen, karaktergivning og undervisning.
- 3) Forhold, der i øvrigt vedrører undervisningen inden for det pågældende studienævns område.

Stk. 6. Studienævnet kan inden for de fastsatte generelle retningslinjer dispensere fra uddannelsesbekendtgørelsens bestemmelser efter regler fastsat heri og fra studieordningens bestemmelser inden for bekendtgørelsens rammer.

Stk. 7. Formanden for studienævnet er tillige studieleder. Studielederen forestår efter bemyndigelse fra rektor den praktiske tilrettelæggelse af den pågældende uddannelse og disponerer de tildelte undervisningsressourcer. Dekanen godkender studielederen.

Lovforslaget

12. I § 8, *stk. 2*, indsættes efter *1. pkt.*:

»Hvis der nedsættes studienævn for forskeruddannelsen, regnes Ph.D.-stipendiater, der er fuldtidsansat på institutionen, i denne sammenhæng for Ph.D.-studerende.«

13. I § 8, *stk. 2*, indsættes som *6. pkt.*:

»Studienævnet vælger af sin midte blandt de studerende en næstformand.«

Gældende formulering

Stk. 8. Hvis mindst 2/3 af studienævnets medlemmer bortset fra formanden mener, at studielederen i væsentligt omfang ikke handler i overensstemmelse med de beslutninger, der er truffet efter stk. 4, kan det indstille til dekanen, at studielederens hverv bringes til ophør.

§ 12. Undervisningsministeren kan godkende undtagelser fra lovens bestemmelser efter forslag fra institutionen.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan fastsætte særlige regler for institutioner eller dele heraf, der varetager særlige opgaver, eller hvor særlige forhold tilsiger det.

Lovforslaget

14. I § 12 indsættes som *stk. 3*:

»*Stk. 3.* Forskningsministeren kan i forbindelse med et samarbejde mellem institutioner omfattet af loven eller med andre forskningsinstitutioner godkende undtagelser fra lovens bestemmelser og fastsætte særlige regler herfor efter indstilling fra de berørte institutioner. For sektorforskningsinstitutioners vedkommende sker godkendelsen efter forhandling med vedkommende minister. Tilsvarende gælder for godkendelse af sammenlægning af institutioner omfattet af loven eller sammenlægning af institutioner omfattet af loven og andre forskningsinstitutioner.«

Til lovforslag nr. L 205. Skriftlig fremsættelse (24. marts 1999)

Forskningsministeren (Jan Trøjborg):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om universiteter m.fl. (universitetsloven).

(Lovforslag nr. L 205).

Med den påtænkte ændring af universitetsloven lægges der op til et opgør med tanken om en entydig måde at organisere et universitet på. Lovforslaget lægger således op til et paradigmat skifte, hvor universiteterne får fuld frihed til at indrette sig efter egne ønsker og behov, under forudsætning af at der fortsat er medarbejder- og studenterindflydelse, en ansvarlig forvaltning og en målrettet strategi for universitetets faglige udvikling og bidrag til forskning, uddannelse og samfundet i øvrigt. Rammerne herfor opstilles for og i en dialog med det enkelte universitet i form af en udviklingskontrakt.

Lovforslaget handler derfor primært om:

- Udviklingskontrakter.
Udviklingskontrakter er en opfølgning på Universitets- og forskningspolitisk redegørelse, og er et nyt dialogbaseret styringskoncept imellem ministerium og universitet. Formålet med udviklingskontrakter er at understøtte universiteternes ambitionsniveau på alle væsentlige områder med en frihed til intern omstilling.
Kontrakterne kan endvidere bruges som et alternativ til regelfastsættelse efter den gældende lovs § 2, stk. 2.

Lovforslaget indeholder herudover følgende justeringer:

- Øget studenterindflydelse.
Forslagene er en opfølgning på Redegørelsen fra november 1997 om det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet.
Studenterindflydelsen øges ved,
 - at de studerende sikres 25 % indflydelse på rektor- og dekanvalget

- at næstformanden i studienævnet skal være en studerende og
- at de studerende sikres medlemskab af institutbestyrelsen

- Ph.D.-stipendiater.

Forslaget er en opfølgning på lov nr. 1117 af 29. december 1997 om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte og lov om statsgaranterede studielån og opfølgning på "Aftale om lønnede Ph.D.-stipendiater af 25. november 1997 mellem Finansministeriet og Akademikernes Centralorganisation", hvorefter de Ph.D.-studerende med stipendium og opnået kandidatgrad fremover fik lønmodtagerstatus. Som en konsekvens heraf overgår lønnede Ph.D.-stipendiater, som er fuldtidsansat på universiteterne, til valggruppen for heltidsansatte videnskabelige medarbejdere. Øvrige Ph.D.-studerende er som udgangspunkt omfattet af valggruppen for de studerende.

- Forpligtende samarbejde/sammenlægning.
Forslaget er en opfølgning på Universitets- og forskningspolitisk redegørelse.

Lovforslaget tilgodeser det stigende behov for at lette samarbejdsmulighederne på tværs af institutionelle grænser også internationalt f.eks. mellem et universitet og en sektorforskningsinstitution eller mellem to universiteter på tværs af Øresund. Hermed understøttes mulighederne for at skabe stærke forskningsmiljøer og samtidig opnå en optimal udnyttelse af de danske forskningsressourcer.

Der er ingen miljømæssige, økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet eller det offentlige. Lovforslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget med bemærkninger, tillader jeg mig at anbefale lovforslaget til velvillig behandling i det høje Ting.